

Historian Jeesus tulee! Oletko valmis?

Kirjoitin kirjan ja nyt seuraavat selitykset: Mikä "historian Jeesus"? Ja miksi ihmeessä? Kun 90-luvun alussa aloittelin jatko-opintojani Åbo Akademiassa, eksegetiikan laitokselta löytyi yksi kaveri, joka teki väitöskirjaa Jeesus-tutkimuksesta. Hän kehui tutkimuskohdetta todella vaikeaksi, ja minä ajattelin, että olin aina halunnut suoriutua jostakin tosi vaikeasta. Niinpä päätin tehdä oman väitöskirjani samalta alueelta. Nyt meitä historian Jeesuksesta väitelleitä on jo melkein kuusi ja lisää on tulossa. Se on paljon pieneltä laitokselta.

Mikä siis on tämä "historian Jeesus", johon 10 ihmistä Suomen Åbo Akademiassa tuntee suurta intohimoa? Se on kansainvälisen raamatuntutkimuksen vilkkaimpia tutkimuskohteita. Maailmasta löytyy varmaankin noin 10 potenssiin 10 Jeesus-tutkijaa. En ole matemaatikko ja saatan siksi erehtyä. Mutta luku luo ainakin oikeansuuntaisen mielikuvan.

Vakavasti puhuen Jeesus-tutkimuksen tehtävänä on tieteen keinoin selvittää minkälainen oli historian henkilö Jeesus Nasaretilainen. Häntä ei siis käsitellä uskonnollisena hahmona vaan kuin ketä tahansa ihmistä. Jeesus-tutkimus todella elää jo varsin pitkään jatkunutta renessanssia, ja erilaisia ja erikokoisia julkaisuja ilmestyy vuosittain kymmeniä, jopa satoja. Nykyistä tutkimusvaihetta kutsutaan "kolmanneksi etsinnäksi". Nimike on mukavan informatiivinen. Siitä voi päätellä, että tätä ennen on ollut jo kaksi aiempaa tutkimusvaihetta, ja kyllä se suurin piirtein näin onkin. Jeesus-tutkimus on 250-vuotta vanhaa, ja paljon on ehtinyt tapahtua. Mutta keskitytään nyt vain viimeaikaisiin evenemangeihin.

Nykytutkimuksessa "historian Jeesus" ymmärretään korostuneesti tieteelliseksi rekonstruktioksi. Tarkoitus on erottaa käsitteen tasolla tieteellinen "historian Jeesus" (malleja, hypoteeseja, rekonstruktioita) sekä "todellisesta Jeesuksesta" (lihaa, luita ja verta) että "uskonnon Jeesuksesta" (uskomuksia, vakaumuksia, tunnustuksia). Tutkimuksen tavoitteena on tuoda historian Jeesuksen rekonstruktio mahdollisimman lähelle todellista Jeesusta. Se kuinka tässä onnistutaan selviää pysyvämmin vasta varsin pitkässä katsannossa tutkimushistoriasta. Mutta nyt näkymät ovat positiivisemmat kuin aikoihin. Miksi? Siksi että historian Jeesuksesta on vihdoin tullut todellisen Jeesuksen tapaan juutalainen.

Jonkin sortin juutalaisena Jeesusta on tutkimuksessa pidetty aina. Mitä nyt runsas 60 vuotta sitten erityisesti saksalaiset eksegeetit olivat taipuvaisia tulemaan siihen tulokseen, että Jeesus olikin ollut arjalainen. Mutta kolmas etsintä on onnistunut ottamaan Jeesuksen juutalaisuuden huomioon aiempaa selvästi paremmin. Niin että se näkyy myös tutkimustuloksissa. Kolmannen etsinnän Jeesus todella on ajanlaskun alun juutalaisen oloinen, ei se aiempien tutkimusvaiheiden aikansa "epätavanomainen juutalainen" tai "juutalaisuudesta pois murtautuva juutalainen". Tähän selvyYTEEN pääsemiseksi tutkimuksen tarvitsi kuitenkin kärsiä kovaa krapulaa useampaankin otteeseen. Ensin 1800-luvun tutkimuksen seurauksena ja vielä tuskaisemmin natsi-Saksan karmean episodin jälkeen. Krapulan aiheuttajana oli molemmilla kerroilla Jeesuksen *modernisoinnista* aiheutunut tuhoisa vaikutus.

Modernisoinnissa sinänsä ymmärrettävä halu tehdä Jeesuksesta nykyihmisellekin merkityksellinen johtaa siihen, että Jeesus kuvataan tutkijan oman ajan aatteiden ja ihanteiden valossa. Irtioton uskonnollisesta lähestymistavasta voisi luulla avartavan. Tilalle on kuitenkin häiritsevän helposti tarjoutunut paljon pahempia tulkintoja. Arjalainen Jeesus on vain yksi drastisimmista. Tutkimuksen arvovalan valjastaminen jonkin tietyn yhteiskunnassa vallitsevan maailmankatsomuksen tai arvomaailman palvelukseen on aina johtanut muiden syrjimiseen. On

selvää, että nykypäivänäkin tietyllä tapaa modernisoitu Jeesus palvelee yksiiä mutta ahdistaa toisia. Yhteiskunnan moniarvoisuus ei vähennä vaan ehkäpä juuri lisää tätä vaaraa.

Jos siis puhtaan akateemisen intressin lisäksi on jokin syy miksi Jeesusta pitäisi tutkia, niin tässä se on: ehkäistä Jeesuksen modernisointia. Niinpä usin Jeesus-tutkimus on painottanut kysymysten etsimistä nyky maailman kiinnostuksen kohteiden sijaan niistä seikoista, jotka tekivät Jeesuksen kiinnostavaksi omassa maailmassaan. Näin Jeesuksesta on tullut arkaainen ja nimenomaan arkaainen juutalainen.

Tällaisessa Jeesuksessa on vain yksi haitta: hänestä ei mitenkään saa nykyajan ihanteiden tukijaa! Joskus on kovastikin väitetty, että Jeesus oli aikaansa edellä. Usin tutkimus on halunnut poistaa ellei muuta niin ainakin kaikki ylilyönit tällaisesta ajattelusta. Mutta joka tapauksessa nyky maailman perspektiivistä katsoen Jeesus on auttamattomasti ei vain vanhoillinen vaan patavanhoillinen!

Kuulostaako pelottavalta? Ei huolta. Nykytutkimus haluaa korostetusti kieltäytyä käskemästä kuinka Jeesukseen tulisi uskoa tai mitä hänestä saisi ajatella. Aiempi tutkimus halusi kommentaa kirkkoa ja muitakin, mutta nyt tunnussanana on live and let live. Tässä suurena apuna on ollut "historian Jeesuksen" mieltäminen tieteen omaksi rekonstruktioksi. Ainoa mistä tutkimuksen piirissä kannetaan huolta on se, ettei *tutkimuksen* auktoriteettia hyväksikäytetä valjastamalla sitä jonkin modernin Jeesus-näkökulman tueksi. Tarpeeksi tällaisen modernisoinnin "hedelmiä" jo on nautittu. Esim. kirkko voi Jeesus-tutkimuksen suunnalta kokea olevansa tyystin rauhassa. Miten se sitten haluaakin uskontoaan uudistaa, tehköön sen vapaasti, kunhan ei yritä perustella moderneja siirtymiä Jeesus-tutkimukseen vetoamalla. Sillä tosiasia kuitenkin on, että mitä "lähemmäs ihmistä" kirkko yrittää Jeesus-opetuksensa tuoda, sitä kauemmas se etäännyy ihmisestä Jeesus Nasaretilainen. Sitä se 2000 vuoden kulttuuriero välttämättä teettää.

Lisää tästä ajanlaskun alun kummajaisesta voi lukea vaikkapa kirjastani (*Jeesus*, WSOY 2007). Selittelen lisää jos tarvetta ilmenee. Nopeasti materiaalia tarvitsevalle sitä löytyy myös osoitteesta www.historianjeesus.fi joka on Åbo Akademiassa luotsaamani historian Jeesuksen tutkimusryhmän ylläpitämä sivusto.

Tom Holmén on Uuden testamentin eksegetiikan dosentti Helsingin Yliopistossa sekä Åbo Akademiassa. Hän on toimittamassa laajaa kansainvälistä Jeesus-tutkimuksen käsikirjaa, johon osallistuu yli sata tutkijaa kahdestakymmenestä eri maasta.